

การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องราชาธิราชฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

นางบุษบา ตระกูลสัจจาวัตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

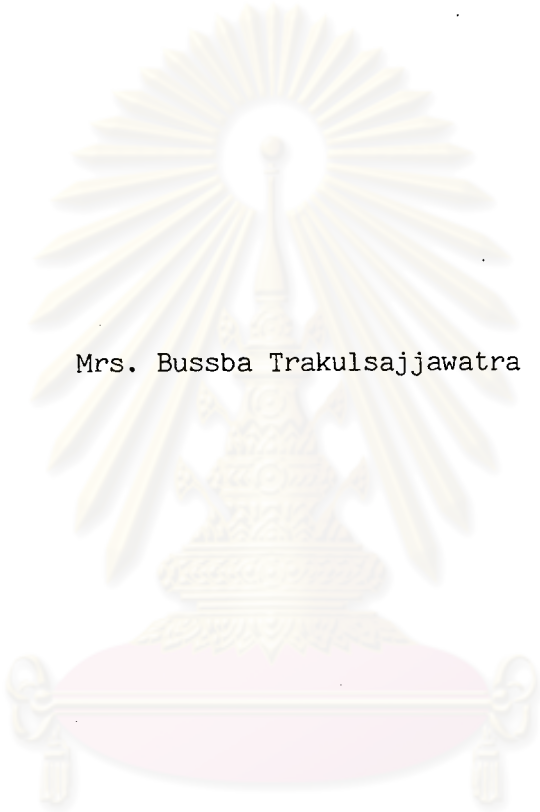
พ.ศ. 2529

ISBN 974-566-607-6

013526

I15858893

An Analytical Study of
Rachathirat by Chao Phraya Phra Khlang (Hon)

Mrs. Bussba Trakulsajjawatra

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องราชาธิราช
 ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)
 ชื่อผู้ผลิต   นางบุษบา ตระกูลสัจจาวัตร
 อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์อังอร สุพันธ์วิชัย
 ภาควิชา   ภาษาไทย
 ปีการศึกษา   2528

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องราชาธิราชฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเปรียบเทียบฉบับตัวเขียนกับฉบับตัวพิมพ์ในด้านความเป็นมา ลักษณะของเรื่อง และกลวิธีการแปรเปลี่ยนลักษณะของเรื่องจากฉบับตัวเขียนสู่ฉบับตัวพิมพ์ ตลอดจนประเมินคุณค่าของเอกสารทั้งสองฉบับ

การวิจัยสรุปผลได้ว่า เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้แปลและเรียบเรียงเรื่องราชาธิราชฉบับตัวเขียนขึ้นจากเอกสารทางประวัติศาสตร์มอญอย่างน้อย 2 ฉบับ คือ Razadarit Ayedawpon และนิทานธรรมเจดีย์กถา ซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงพุทธศัตวรรษที่ 19-21 เรื่องราชาธิราชฉบับตัวเขียนนี้มีลักษณะเป็นพงศาวดารที่กำหนดขอบเขตของเนื้อเรื่อง ให้ความสำคัญและรายละเอียดเฉพาะกษัตริย์บางรัชกาลคือ รัชกาลพระเจ้าราชาธิราช รองลงมาคือรัชกาลพระเจ้าธรรมเจดีย์และพระเจ้าฟ้ารั่ว ส่วนเรื่องราชาธิราชฉบับตัวพิมพ์เป็นเรื่องที่เกิดจากการชำระต้นฉบับตัวเขียนของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และเพิ่มเติมลักษณะทางวรรณศิลป์โดยตัดแปลงแก้ไขรายละเอียดบางตอนของเนื้อเรื่อง ทำให้รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลชัดเจนขึ้น และเพิ่มเติมความเปรียบเข้าไปในเนื้อเรื่องบางตอน ฉบับตัวพิมพ์จึงมีลักษณะผสมกลมกลืนกันระหว่างพงศาวดารกับบันเทิงคดี คุณค่าของแต่ละฉบับจึงแตกต่างกันตามลักษณะของเรื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไปคือ การศึกษาด้านสำนวนโวหาร ลักษณะและบทบาทบุคคลตลอดจนข้อคิดต่าง ๆ ในเรื่อง

๓

Thesis Title   An Analytical Study of Rachathirat
                                  by Chao Phraya Phra Khlang (Hon)

Name   Mrs. Bussba Trakulsajjawatra

Thesis Advisor   Assistant Professor Ingorn Supunvanit

Department   Thai

Academic year   1985

ABSTRACT

This thesis is an analytical study of Rachathirat by Chao Phraya Phra Khlang (Hon). It aims to compare the manuscript with the printed version in order to search the background, form and the change of form from the manuscript to the printed version, and to evaluate the two texts.

It is found that Chao Phraya Phra Khlang (Hon) and others translated and composed the manuscript from at least two Mon historical documents which are Razadarit Ayedawpon and Nidāna Dhammaceti. The manuscript is a Mon chronicle between 19-21 B.C., emphasizing more details on King Rachathirat and less on King Dhammaceti and King Fah Rua. The printed version has been revised from the manuscript with some literary characteristics by adapting some details which makes characters clearer and adding more comparisons to some parts of the content. Therefore, the printed version can be considered a combination of both a chronicle and a literary work. The value of each text varies according to its nature.

Further studies suggested are the studies of literary style, characters and philosophies of the work.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ในเวลาจำกัด โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร.คมคาย นิลประภัสสร อาจารย์ที่ปรึกษาในช่วงแรก และผู้ช่วยศาสตราจารย์อิงอร สุพันธ์วุฒิ อาจารย์ที่ปรึกษาในช่วงหลัง ผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งติดตามความคืบหน้าของงานวิจัยด้วยความเอาใจใส่

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมันดตา ศาสตราจารย์วัชร รมะนันท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต ได้กรุณาแนะนำและตรวจแก้ไข ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

พระมหาบุญนนท์ จุลสวัสดิ์ พระมหาช่วง โชติปาโล ศาสตราจารย์ ดร.สุเอ็ด คชเสนี อาจารย์จัมปา เยื้องเจริญ และอาจารย์สุจิต องค์กรงษา ได้ให้ความรู้ทางภาษา และประวัติศาสตร์มอญแก่ผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้น

อาจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชย์ และนาวาอากาศตรีหญิงสมาลี วีระวงศ์ ได้แนะนำช่วยเหลือและให้ข้อคิดที่มีคุณค่าแก่งานวิจัยหลายประการ

คณะผู้บริหารและคณาจารย์โรงเรียนสตรีวิทยา ได้สนับสนุนและให้กำลังใจตลอดมา จนงานวิจัยนี้สำเร็จ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ ความเมตตาที่ได้รับนี้ผู้วิจัยมีอาลัยมเลือน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
2 ภูมิหลังและประวัติความเป็นมาของเรื่องราชาธิราช ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)	4
หลักฐานและประวัติศาสตร์มอญโดยสังเขป	4
ก. หลักฐานเกี่ยวกับบุคคลในเรื่องราชาธิราช	4
1. จารึกและถาวรวัตถุทางพุทธศาสนา	5
2. เอกสาร	7
3. การขุดค้นทางโบราณคดีและตำนานสถานที่	8
ข. ประวัติศาสตร์มอญโดยสังเขป	9
เรื่องราชาธิราชในประเทศไทย	12
3 วิเคราะห์เรื่องราชาธิราชของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ฉบับตัวเขียน ..	14
ต้นฉบับตัวเขียนเรื่องราชาธิราชของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)	14
การแปลและเรียบเรียงเรื่องราชาธิราชของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ฉบับตัวเขียน	17
ก. สันนิษฐานเอกสารที่มาของฉบับตัวเขียน	17
ข. ลักษณะของการแปลและเรียบเรียงเรื่องราชาธิราช	24
1. การแปลงภาษา	25
2. การแปลงเนื้อเรื่อง	25
ค. จุดประสงค์ของการแปลและเรียบเรียง	28
1. พิจารณาจากบานแผนก	28
2. พิจารณาจากผู้รับผิดชอบในการแปลและเรียบเรียง	29
3. พิจารณาจากสภาพสังคมและการคัดเลือกตัดตอน	30

บทที่	หน้า
วิเคราะห์เรื่องราวชีวิตของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ฉบับตัวเขียน ...	32
ก. ลักษณะ เรื่องราวชีวิตของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)	
ฉบับตัวเขียน	33
1. เนื้อเรื่องและลำดับเหตุการณ์	34
2. กลวิธีการนำเสนอ	39
ข. เปรียบเทียบเรื่องราวชีวิตของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)	
ฉบับตัวเขียนกับเอกสารบางฉบับ	42
1. เปรียบเทียบกับหนังสือประวัติศาสตร์พม่าของ	
Phayre, Harvey และ Htin Aung	43
ก) ความคล้ายคลึงทางเนื้อเรื่อง	44
ข) ความแตกต่างในลำดับเหตุการณ์	51
2. เปรียบเทียบกับพงศาวดารฉบับหอแก้วและ	
Maniyadanabon	59
4 วิเคราะห์เรื่องราวชีวิตของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)	
ฉบับตัวพิมพ์	64
ที่มาของฉบับตัวพิมพ์	64
ก. ต้นฉบับของฉบับตัวพิมพ์	64
ข. ผู้ชำระและจุดประสงค์ในการชำระ	68
กลวิธีในการชำระเรื่องราวชีวิตฉบับตัวพิมพ์	70
ก. การตัด	70
ข. การต่อ	71
ค. การแทรก	72
ง. การตัดแปลงแก้ไข	73
1. การตัดแปลงภาษา	73
ก) ดัดแปลงคำ	73
1) ดัดแปลงคำให้สละสลวย	74
2) ดัดแปลงให้เหมาะกับบุคคล	74

ข) การตัดแปลงความเปรียบ	75
1) ความเปรียบที่มีอยู่เดิม	76
(ก) คัดลอกโดยไม่เปลี่ยนแปลงแก้ไข	76
(ข) คัดลอกโดยเปลี่ยนแปลงแก้ไขเล็กน้อย	76
(ค) คัดลอกและแต่งต่อ	77
2) ความเปรียบที่แต่งขึ้นใหม่	78
2. การตัดแปลงเนื้อเรื่อง	78
ก) ตัดแปลงเพื่อเพิ่มรายละเอียดแก่นเนื้อเรื่อง	78
1) กลวิธีการบรรยาย	79
2) กลวิธีการอธิบาย	79
(ก) อธิบายโดยผู้ชำระ	80
(ข) อธิบายผ่านบุคคลในเรื่อง	82
ข) ตัดแปลงเพื่อเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล	83
ลักษณะของ เรื่องราชาธิราชฉบับตัวพิมพ์	92
ก. ลักษณะและบทบาทบุคคล	94
ข. ความเปรียบ	97
1. ทศนะเกี่ยวกับมอญ พม่า	98
2. ทศนะเกี่ยวกับการรับราชการ	98
3. ทศนะเรื่องความสุข	100
คุณค่าของ เรื่องราชาธิราชฉบับตัวพิมพ์	100
ก. คุณค่าของการเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์	100
ข. คุณค่าทางบันเทิงคดี	101
ค. คุณค่าความรู้ทางวัฒนธรรม	102
1. ประเพณี	103
ก) ประเพณีการเกิดและการตั้งชื่อ	103
ข) ประเพณีสถาปนาพระมหากษัตริย์	103
ค) ประเพณี การปลงพระศพ	106

	หน้า
2. ความเชื่อ	108
ก) ความเชื่อทางพุทธศาสนา	108
ข) ความเชื่อเรื่องพระมหากษัตริย์	108
1) ลักษณะของพระมหากษัตริย์	108
2) ธรรมเนียมสำหรับพระมหากษัตริย์	109
ค) ความเชื่อเรื่องการทำสัตย์สาบาน	110
1) บุคคล 2 ฝ่ายมีฐานะใกล้เคียงกัน	111
2) บุคคล 2 ฝ่ายมีฐานะต่างกันมาก	111
ง) ความเชื่อเรื่องความฝัน	111
จ) ความเชื่อเรื่องพิธีกรรม	112
ฉ) ความเชื่อเรื่องปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ	114
ช) ความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์	115
ซ) ความเชื่อเรื่องชื่อและรูปร่างลักษณะ	115
ฌ) ความเชื่อเรื่องช้างเผือก	116
5 บทสรุปและข้อเสนอนะ	118
ภาคผนวก	120
บรรณานุกรม	133
ประวัติผู้เขียน	143